

Január 29-én mutatja be a Miskolci Nemzeti Színház az amerikai drámaíró, Edward Albee *Mindent a kertbe!* című színművét. Az előadást Zsótér Sándor rendezi, aki a kilencvenes évek elején pályafutásának két fontos évét töltötte a miskolci színházban. Zsótér Sándorral beszélgettünk a közelgő premierről.

A Miskolci Nemzeti Színházban dolgozott 1992-1994 között, azóta most először tért vissza ide dolgozni. Hogyan emlékszik vissza az itt töltött időre, és milyen újra Miskolcon?

Zs.S.: Igazából emberekhez kötődöm itt. Jó érzés találkoznom azokkal, akikkel húsz évvel ezelőtt dolgoztam, és még mindig itt vannak. Ez nem szentimentális viszony, nagyon sok és nehéz munka köt össze velük. Segítettek, támogattak, amikor kezdő rendező voltam itt, és úgy érzem, ezért én adósuk vagyok. Boldog vagyok, amikor látom őket. Életemben először itt kaptam rendezői szerződést. Kezdként az ember nagyon gyámoltalan, tanulatlan, de nagyon vad is, és nem tűr beleszólást a saját elképzeléseibe. Ezért sok vitára is emlékszem az akkori igazgatóval. Meg kellett tanulnom, hogy a szabadság csak bizonyos keretek között működhetsen, vannak bizonyos kényszermezők, de azon belül mégis megcsinálhatom, amit szeretnék. Hihetetlen szerencse volt, hogy amikor itt rendeztem, nem a saját kortársaimmal dolgoztam együtt, hanem nálam idősebb színészekkel. És ezek a művészek nem kérdőjeleztek meg engem. Olyan egyszerűnek tűnt akkoriban a rendezés. Elmondtam, hogy mit szeretnék, a színészek pedig – mint egy süteményformába – beöntötték ezek közé a keretek közé a saját elképzeléseiket a karakterről. De – a hasonlatnál maradva – a tésztát nem nekem kellett kikeverni. Úgy érzem, ez mára már nagyon megváltozott.

A mostani rendezése kapcsán megvan a vágyott szabadság?

Zs.S.: Nagyon tudatosan választottam ki a színészeket, tudtam, hogy kikkel szeretnék együtt dolgozni. Rusznák Andrászt tanítottam, Ullmann Mónikával pedig még a József Attila Színházban volt közös munkánk. Akkor olyan mértékű alázatot tanúsított velem szemben egy lehetetlenül kicsi szerepben, hogy úgy éreztem, tartozom neki azzal, hogy ha lehetőségem van ezt visszaadni, akkor megteszem. Azt hiszem, hogy ez a darab mind a kettőjüknek nagy kihívás. Mrs. Toothe szerepére pedig Voith Ágít kértem fel. Akkor még nem tudtam, hogy

1970-ben, amikor a Katona József Színházban mutatták be a darabot, pont az édesanyja, Mészáros Ági játszotta ezt a karaktert. A próbákat csak januárban kezdtük el, de felkészült színészekkel találkoztam. Nem kellett heteket várnom arra, hogy megtanulják a szöveget – ami egyébként nagyon ritka – és így nagyon jól lehetett dolgozni a csapattal.

A Mindent a kertbe! című Edward Albee darab egy angol rádiójátékból született, a miskolci rendezésben pedig magyar környezetbe kerül a történet. Mi ennek a jelentősége?

Zs.S.: A díszlet semmiképpen sem fogja Magyarországot megidézni, inkább egyfajta túlzást szeretne mutatni a tervező, Ambrus Mária. Egy olyan házat látunk, ami sokkal nagyobb, mint amit bírna a lakók pénztárcája. Nem igazán egy tipikus amerikai kertvárosi ház, nem is egy pesti, vagy miskolci luxuslakás, hanem egy túlzásig furcsa nappali és télikert jellemzi a látványvilágot. A ruhák már inkább idézik a 70-es, 80-as évek magyar divatját. Nagyon vonzódok ehhez a korszakhoz, ezekhez a ruhákhoz. A neveket sem véletlenül változtattam magyarra. Nekem a Jancsi barátságosabban hangzik, mint a Jack, de nem számít igazán, hogy hol játszódik a történet, hiszen ez egy tanmese. Egy hétköznapi házaspárt látunk, akik arra vágnak, hogy egy kicsit jobban éljenek. Ez a pici vágy vezeti sötét dolgokhoz az embert. Vágyódunk valami után, de vajon mihez kezdünk vele, ha megkapjuk? Hogyan tudjuk jól használni, vagy tudjuk-e egyáltalán? Mit csinálunk, ha előttünk van a vágyott pénz? Olyan ez, mint a mese, amikor kifogjuk az aranyhalat, és kívánhatunk hármat. De mi lenne, ha meg is kapnánk? Akkor lennénk igazán bajban...

De a szereplőknek fel kell adniuk valamit magukból, az erkölcsükből, hogy megkapják a vágyott életet és a vágyott pénzt.

Zs.S.: Nem igazán tudom, hogy a nézők fejében az erkölcs fogalma mit jelenthet. Nagyon kíváncsi lennék rá, hogy ma Magyarországon mit gondolnak az emberek az erkölcsről, erkölcstelenségről és milyen határokat szabnak ennek: mi az, ami még belefér, ami csak kicsit gazemberség, és mi az, ami már nagyon is az? Szerintem a legkevésbé sem erkölcsi problémaként fogja fel az ember azt, ha egy ilyen helyzettel szembesül. Egészen mást mérlegel. Például, hogy kinek segít vele: nem magamért teszem, hanem a férjemért, a gyerekemért, a barátomért, a szüleimért. Így máris másként hangzik. Ha pedig körülnéz, akkor további öngazolást talál: de hát mások sem jobbak nálam. Mindig úgy gondolja, hogy ez csak átmeneti idő, és majd újra ugyanolyan tiszta lesz, mint előtte. Hát nem! Számomra az a legizgalmasabb kérdés a darab kapcsán, hogy meg tudjuk-e bocsátani valakinek, aki nagyon szimpatikus nekünk, azt, amit tesz, azt, ahogyan él? El tudom-e fogadni, ki tudok-e vele békülni? Szerintem akkor tudnánk jó előadást csinálni, ha a színészek meg tudnák védeni az alakokat, akiket játszanak, és ezzel együtt mégis maradna valami háborgás is a nézőben.

A házaspár pénz utáni vágya végül tragédiához vezet. A darab végén ott marad a kérdés: vajon menni fog nekik? Tudnak ezzel a tudattal tovább élni?

Zs.S.: Szerintem menni fog nekik. Az ember alapvetően a túlélésre van berendezkedve. Ha erős a túlélési ösztön, akkor kibírhatóak a rossz éjszakák, átizzadt nappalok. Egy mély szerelem és egy nem lazuló szövetség van köztük, amit bár próbára tesznek ezek az

események, mégis azt hiszem, hogy össze fognak zárni, és kibírják. Ennél sokkal durvább dolgokat is kibír az ember.

Bár eddig rendezőként beszélgettünk, most a színészt a kérdezem. A Saul fia, amelyben a tábori orvost alakítja, Golden Globe-díjat kapott, és jelölték az Oscarra is. Milyen érzés, hogy ilyen elismerést kapott az a film, amiben játszik?

Zs.S.: Én nagyon tisztulem a rendezőt, Nemes Jeles Lászlót. Rendkívül állhatatosan küzdött ezért a filmért, ha visszadobták, akkor is kitartott, és volt ereje végigvinni ezt a filmet. Nagyon örülök, hogy vannak ilyen tehetséges emberek. Meghökkenítő volt látni élőben az egész mozit, hiszen hatalmas szettek, díszletek építettek fel a forgatásra, de a filmen csak egy arcközelit látunk szinte végig. Maga a tábor nem látható egészében, de mégis ott van a háttérben ennek a rengeteg embernek a munkája.

Papp Andrea